

1961 ч.
АВГУСТ
5
СУББОТА
№ 184 (4974).

Өртөз 2 көп.

ШЫҢ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ
БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЙ
СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ УСТАВЫНЫҢ ТӨЛЕВИЛЕЛИН БӨГҮН ПАРЛАП ТУРАР.

СЭКП ТК-НЫҢ ИЮНЬ ПЛЕНУМУНУҢ ЧҮҮЛДҮГ ДЕК КӨРГЕНИ УСТАВ ТӨЛЕВИЛЕЛИН СЭКП-НИҢ БҮГҮ КЕЖИГҮННЕРИНГЕ БОЛГАШ КЕЖИГҮННЕРИНДЕ КАНДИТАТТАРЫНГА БҮГҮ-НИИТИ ТАНЫШТЫРАНЫ-БИЛЕ БОЛГАШ ЧУГААЛАЖЫП

КӨӨРҮ-БИЛЕ ПАРЛАП ТУРАР. ЧУГААЛАЖЫП КӨРҮҮШКҮННҮҢ ТҮҢНӨЛДӨРҮН УСТАВТЫҢ ТӨЛЕВИЛЕЛИН ЭН СӨӨЛҮНДЕ ЧУГААЛАЖЫП КӨӨРДӨ, БАРЫМДААЛАП КӨРГӨН ТУРАР.

ПАРТИЯНЫҢ ЧАА УСТАВЫН СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ XXII СЪЕЗДИНИНГЕ ЧУГААЛАЖЫП, БАДЫЛААРЫ-БИЛЕ КИИРЕР.

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитеди.

ТӨЛЕВИЛЕЛ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ УСТАВЫ

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязы болса ажалчы ангыны, колхозчу тараачынарың болгаш интеллигенцияны мурнакчы, эн-не медреседик кезең эки-туразын барымдаалап каттыштырып турар, совет удустуң дайынчы, шыгартыңан авангарды болур.

Ажалчы ангыны мурнакчы отряды кылдыр В. И. Ленинниң үндөйлөп тургусканын Коммунистг партия демиселин аддарлыг оруун эртен, Октябрьниң социалистг Улут революциязын тилээринге, ССРЭ-ге пролетариаттың диктатуразын тургузарына ажалчы ангыны болгаш ажалчы тараачынарың чедирин Коммунистг партиязың дуртулгазы-биле Совет Эвилелинде мөлчүктү аңгылар узуттаатынган, совет нитилелиниң мораль база политиктиг чангыс эви тургустунган болгаш быжыккан. Социализм бүртүрү-биле болгаш туулунга чедир тилөөн. Коммунистг партия, ажалчы ангыны партиязы ам бүгү совет удустун партиязы апарган.

Партия чонуну херөө дөш туруп турар болгаш чонга бараан болуп турар. Ол болза нитиледе-политиктиг организацияны дөш херөө, совет нитилелиниң дуртулганы болгаш башкарыкчы күжү болуп турар. Партия совет удустун улут тургузучу ажал-чорудулгазын дуртуруп, эчиз соруганы — коммунизмин тиледегенин чедип алыры дөш оң демиселини организастыг, план ёзугар, өртем талазы-биле үндөйлөткөн шынары кирип турар.

Партия амьдыралыны Ленинниң нормаларын, дуртулганың коллективтиг болуун, партиязың иштики демократиязын, коммунистерниң идепкейин болгаш бот-тывынгыр

чоруун, шүгүмчүлөдү болгаш бот-шүгүмчүлөдү бүгү тала-биле хажудериниң принциптерин чайгылыч чокка сагырына үндөйлөш СЭКП болуң ажалын туртуруп турар.

СЭКП-ниң амьдыралыны хажыдып болбас хооблазу — идея болгаш органиас талазы-биле чангыс эптик, оң хурөөлениң чангыс ай быжык, бүгү коммунистерниң бедик медреседик сагыла-чурумун болуру. Фраксылаарыны болгаш бөлүгдөжилге кыларыны кандыг-даа илерөөшкени марксисч-ленинчи партиязи чорук-биле, партиязга бактап турары-биле дүшпөс.

СЭКП бүгү ажал-чорудулгазына марксисч-ленинчи өөрдиги аңа үндөйлөп чогадып кылган, коммунистг нитилелини тургузарыны үзеинде партиязың кол соругаларын тодаргайлаан программаны дуртулга болуруп турар.

СЭКП марксисч-ленинчи чогадыкчы хажтүтүшпаш, революция теориясы ханымы-биле таарышпас ревизионизмин болгаш догматизмин кандыг-даа илерөөшкенинге удуш шиптирлөп демиселин турар.

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязы — делегейниң коммунистг болгаш ажалчы шимчөөшкениниң чардынас, тууду кезе. Ол болза пролетарың интернационализмин шыгартыңан марксисч-ленинчи принциптеринде быжык-биле туруп, делегейниң бүгү коммунистг шимчөөшкениниң чангыс эвиниң, бүгү чурттарың коммунистерниң улут армиязы-биле акы-дуума харылааларыны быжырына идепкейли-биле дузалап турар.

I.

Партия кезигүннери, оларның хүлээлгелери болгаш эргелери

1. Партияның Программасын болгаш Уставын хүлөөр, коммунизм тургузушкунуңа идепкейли-биле кирип турар, партия организациаларының кайы-бирөөзинге ажалдып турар, партиязың шиптирлерин күөсүдир болгаш кезигүн дайырыны төлөөр Совет Эвилелиниң кандыг-даа хамаатызы СЭКП-ниң кезигүнү болуп болур.

2. Партия кезигүнүнүң хүлээлгези:

а) коммунизмин материал-техникалык базазын тургузар дөш демисекир, күш-ажылды коммунистг ёзу-биле көөрүгө үлөөр болур, күш-ажылды бүүдүрүчүдүүн бедидер, бүгү-ле чаа, депшиледик чүдүлдү өгөөлөкчү болур, мурнакчы дуржулганы деткир болгаш непердир, техникаың шигээди алып, бодунуң билиг-мергежили болбазырангайдыр, совет Төрөн чуртун күчүзүңү болгаш чечетелишкениниң үндөини — нитилениң социалистг өнүгүшү камнаар болгаш көүлөдир;

б) партиязың шиптирлерин быжык-биле болгаш чайгылыч чокка амьдыралга боттадырар, партиязың политиказын массаларга тайылбырлаар, партиязың чон-биле харылааларың быжыгларына болгаш калбарларына дузалаар, кижилерге сагыш човангыр болгаш кызыгыгыл болур, ажалчы чоннарың негеделеринге болгаш хергеделеринге чөгүрү үзеинде харымы бээр;

в) чуртун политиктиг амьдыралына, күрөө херектерин эргеп башкарына, ажал-агай болгаш культура тургузушкунуңа идепкейли кирип, хөй-нитичи хүлөөлөгени күөсүдиринге үлөөрин көргүсөр, коммунистг нитиледи харылааларың хажудеринге болгаш быжыгларына дузалаар;

г) марксисч-ленинчи теорияны шигээди алып, идея талазы-биле бодунуң дөшөдү бедидер, коммунистг нитилелиниң кижизин херилөөринге болгаш кижизиндегине дузалаар. Буржуа идеологияны кандыг-даа илерөөшкенинге, хуу өнүгүшү психологиязыны артышкынарына болгаш эргинге өскө-даа артышкынарына уду демиселин чорудар, коммунистг моральды чуруму сагыры, хөй-нитичи эрге-ажыктарың хуузуңу эрге-ажыктарыңдан бедик көөр;

д) ажалчы чоннарың массазына социалистг интернационализмин болгаш совет патриотизмин идеяларыны идепкейли непердикчи болур, национализмин болгаш шовинизмин артышкынарына уду демиселин чорудар, ССРЭ-ниң улустарың найбарлыг, социалистг лагер чурттарының улустарың-биле, бүгү чурттарың пролетариаларың-биле болгаш ажалчы чоннарың-биле совет улустун акы-дуума харылааларың быжыгларына өсү-биле болгаш ажал-херөө-биле дузалаар;

е) партиязың идеялыг болгаш органиастыг чангыс эвин бүгү хемчег-биле камгалаар, коммунист деп бедик атка төлөк чок кижилерни партиязың хурөөлөңинге шүргүп киреринден партиязың камгалаар, партиязың мурунга шыныч болгаш ак-сеткилдиг болур, серемчелдиг болур, партиязың болгаш күрөөниң чажыдың кадалаар;

ж) шүгүмчүлөдү болгаш бот-шүгүмчүлөдү хажудер, четистерин дидими-биле илередир болгаш оларны чайладырын чедип алып, көргөттирер, бот-тогунар, бот-оожургаар, дужун хараар чорукка уду демисекир, шүгүмчүлөдү кызар кандыг-даа орадакышкынарыга уду шиптирлөп согушкуну бээр, партиязга болгаш күрөөгө когарак чедирер кандыг-даа хөдөлөшкенинге уду демисекир болгаш оларның дугайын партия органнына, хары СЭКП ТК-га чедир дынадыр;

з) кадрлары оларны политиктиг болгаш ажал-херекчи шынарың барымдаалап шипил алып талазы-биле партиязың шүгүмүң чайгылыч чокка чорудар. Кадрлары шипил алырың болгаш кижизиндегенин ленинчи принциптерин үрөөр кандыг-даа таварылгалар-биле өтпөк чок болур;

и) партиязың бүгү кезигүннеринге бир дөмей албан партия болгаш күрөө сагыла-чуруму сагыры. Партия бүгү коммунистерниң адар-хамызы болгаш оларның өлөп турар албан-дужалы маамаң чокка чангыс сагыла-чурумун, чангыс хооблаулу.

3. Партия кезигүнүнүң эргези:

а) партиязың органнына согуур болгаш согулар;

б) партиязың политиказыны болгаш практиктиг ажал-чорудулгазыны айтыргалары партиязың хуралдарына, конференцияларына, съездинеринге, партия комитеттериниң хуралдарына болгаш партиязың парламентке хостуг чугаалажырына кирип, саналдары кирип, органиастыг шиптир үндүргүжө чедир бодунуң санал-оңалын ажал-биле чугаалаар болгаш камгалаар;

в) партиязың хуралдарына, конференцияларына, съездинеринге, комитеттер пленумнарына кандыг-даа коммунист

оң өлөп турар албан-дужалы маамаң чокка шүгүмчүлөөр. Шүгүмчүлөдү кызар болгаш шүгүмчүлөдү дөш итеп сүрер талазы-биле бүүдүрүгү кижилерни СЭКП-ниң хурөөлөңинден үндүреринге чедир партиязың шыгың харысалгазына кырип;

г) оң ажал-чорудулгазыны болгаш ажал-чаныны дугайында айтырганы чугаалажып турда партия хуралдарына, комитеттер бюрократия болгаш хуралдарына боду кирип;

д) айтыргалары, бодиринкилерин болгаш саналдары партиязың кандыг-даа чадзына, хары СЭКП ТК-га чедир кирип болгаш бодунуң негеделеринге харымы негээр.

4. Партияга кезигүнөр хүлөөп алдырың чүгө чангыстап хүлөөп алып чурум-биле чорудар. Медреседик, идепкейли болгаш коммунизмин херөөгө бердинген кижини ажалчынарыны, тараачынарыны болгаш интеллигенцияны шиптирден партия кезигүнүгө хүлөөп алып. Чаа кезигүннери доктааткан кандидат стажын эртен кандидаттарны шиптирден хүлөөп алып.

Партияга 18 хар четкен кижилерин хүлөөп алып. 20 харга чедир аныктарың чүгө ВЛКСМ-ни дамчытыр партиязга хүлөөп алып.

Кандидаттары партия кезигүнүгө хүлөөп алырының чуруму:

а) партия кезигүнүгө кирерлер болза үш чылдан эвезин эвез партия стажыг болгаш бир чылдан эвезин эвез үезде бүүдүргө база хөй-нитичи ажалыга калы ажалдан чораны-биле рекомендациялар турар кижизин билпир, партиязың үш кезигүннериниң рекомендациялары кирип.

Б и р г и т а й м д б м р. ВЛКСМ кезигүнери партиязга хүлөөп алырда ВЛКСМ-ниң партия комитетиниң рекомендациязы партиязың бир кезигүнүнүң рекомендациязына деннекир.

И й г и т а й м д б м р. СЭКП ТК-ның кезигүнери болгаш кандидаттары рекомендация бөөринден дадалаалар.

б) партиязга хүлөөп алышкы дугайында айтырганы партиязга өге организациазының нити хуралына чугаалажып болгаш шиптирлээр, оң шиптирли райкомдан, ыңчаарга район хуваадыз чок хоорайларга — партиязың хооромундан бадылаан соонда күшүгү болур.

Партияга кезигүн хүлөөп алырың дугайында айтырганы чугаалажып турда рекомендация бергеннерин олуруру албан эвес.

в) өскө чурттарың коммунистг болгаш ажалчы партиязыны кезигүнери турган ССРЭ хамаатылары Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязына СЭКП ТК-дан доктаадыр чурумга үндөйлөшү хүлөөп алып.

өскө партиязга турган кижилери СЭКП-ге нити чурум ёзугар, ыңчалза-даа ылазыла партиязың обкомнарыны, райкомнарыны, өвиледешкен республиканың компартиязының ТК-зының бадылааны-биле хүлөөп алып.

5. Рекомендация берип турар кижилер рекомендация алганырың ажал-херекчи болгаш политиктиг шынарың характеристиказыны шынычың дугайында партия организациаларың мурунуга харысалгазы болур.

6. Партияга кезигүнүгө кирип турарларың партия стажы кандидаты партиязга хүлөөп алып дугайында партиязың өге организациазының нити хуралының шиптир үндүргөн хүңдөн эгелөөш санаар.

7. Партияны кезигүннериниң болгаш кандидаттарының үчүдүн кыларыны болгаш бир организациал өскө организациазы оларны шиптирлерин чурум СЭКП ТК-ның ол дугайында инструкциязын ёзугар тодаргайлааттар.

8. Чөптүг чыдагааннар чокка кезигүн дайырың үш айларың дуртулгана төлөөн партия кезигүннерин болгаш кандидаттары партиязың өге организациазына чугаалажып көөр. Бир эвес ыңчалза партиязың ол кезигүнү азы кандидатты партия организациазы-биле харылааның керек кырында үскөн болуп илерээр болза, оң партияздан үңгөн деп санаар, ол дугайында партиязың өге организациазы шиптирли үндүргөн, бадылаары-биле оң партиязың райкомунга азы хооромунга кирип.

9. Уставта айткан хүлөөлөгөдү күөсүтпөни болгаш өскө-даа үүлөгидигер дөш, партия кезигүнү харысалгага кирип болгаш аңа мындыг хемчелерин көргүскөн туруп болур: сагындары, дөңгүлдү (кадыг дөңгүлдү), үчөт карточказына кирип бижизишкан дөңгүлдү (кадыг дөңгүлдү). Партияны хемчезн хүлөөлөгөдү дөш хемчөө партияздан үндүрери болур.

Эргежок чугула апарган таварылгаларда партия талазы-биле хүлөөдир хемчег кылдыр партия организациазы партия кезигүнүң бир чыл хуусаага чедир кандидатка шиптирли

болур. Партия кезигүнүң кандидатка шиптирли дугайында партия өге организациазының шиптирли партиязың райком азы хоорому бадылаар. Доктаатынган хуусаа төнгөн соонда, кандидатка шиптирли кижини партия кезигүнүгө нити чурум ёзугар хүлөөп алып болгаш оң мурундагы партия стажы хевээр артар.

Мындыг улуг эвес үүлөгидигер кылганда эш-хуузуңуң шүгүмчүлөдү, партия талазы-биле буруу шавары, сагындары азы айтыры дөш ышкан хевир-биле партиязи кижизиндегени болгаш салдар чедириниң хемчелерин алып. Партияздан кезигүн үндүрер дугайында айтырганы шиптирлээрде эң-не улуг оварымчылды, кичээгейни болгаш партия кезигүнүгө ошагыткан буртуудышкынарың барымдаа бар-чөгүн эки шынарың хандырып турар ужураар.

10. Коммунистг партияздан үндүрер дугайында айтырганы партиязың өге организациазының нити хуралы шиптирлээр. Партия кезигүнүң үндүрер дугайында партия өге организациазының шиптирли партиязың хуралга олуржу турган кезигүннериниң үштүң ийи кезинден эвезин эвези ол дөш бадылаан болза, ам хүлөөп алдынган деп санаар болгаш партиязың обкому, крайкому, өвиледешкен республиканың компартиязының ТК-зы оңу бадылаан соонда ол күшүгү болур.

СЭКП кезигүнүң үндүрер дугайында шиптирли партиязың обкому, крайкому, өвиледешкен республиканың компартиязының ТК-зы бадылагыже чедир партия биледи коммунистг хонуга артар болгаш партиязың хаалгы хуралдарына ол олуржур эргелиг.

Партиядан үндүрткен киж СЭКП ТК-га чедир партиязың үштүк органның ийи ай хуусааның дуртулгана апелляция кырип эргелиг.

11. Өвиледешкен республиканың компартиязының ТК-зының, партиязың райкомунуң, обкомунуң, хооромунуң,

хооромунуң, райкомунуң кезигүннерин болгаш кандидаттарың база ревизия комиссияларың кезигүннерин партия харысалгазына кирип дугайында айтырганы партиязың өге организациаларыңга чугаалажып.

Ол партия комитеттериниң кезигүннеринге болгаш кандидаттарың база ревизия комиссияларың кезигүннеринге харысалгага хүлөөдир дугайында партия организациаларың шиптирли апаа нити чурум ёзугар хүлөөп алып.

СЭКП кезигүнүң үндүрер дугайында партия организациаларың саналдарың ук коммунистг кезигүнү болуп турары чөгүрү партия комитетинге дынадыр. Өвиледешкен республиканың компартиязыны ТК-зының, партия крайкомунуң, обкомунуң, округкомунуң, хооромунуң, райкомунуң кезигүннерин болгаш кандидаттарың база ревизия комиссияларың кезигүннерин партияздан үндүрер дугайында шиптирли чөгүрү комитеттиң пленумунга оң кезигүннериниң үштүң ийи кезин болур хөй нуруузу-биле хүлөөп алып.

СЭКП Төп Комитетиниң кезигүнү болгаш кандидаттың, төп ревизия комиссиязыны кезигүнү партияздан үндүрер дугайында айтырганы партиязың съездин, а съездинер аразылы үзеинде — ТК-ның Пленуму Төп Комитеттиң кезигүннериниң үштүң ийи кезин болур хөй нуруузу-биле шиптирлээр.

12. Бир эвес партия кезигүнү кеземче чуруму-биле кездер үүлөгидиги кылган болза, оң партияздан үндүрер болгаш хообула ёзугар харысалгага кирип.

13. Партиядан үндүрткеннерин азы хемчег хүлөөттиргеннерин апелляциязын, а ол ышкан партияздан үндүрер дугайында партия организациаларың шиптирлерин чөгүрү партия органны а апелляциязын кирген хүңдөн бээр айлан үр эвес хуусаага чугаалажып көөр.

II.

Партия кезигүнүңе кандидаттар

14. Партия кезигүнүгө кирип турар бүгү кижилер СЭКП-ниң Программасы болгаш Уставы-биле тавыжар, партия кезигүнүгө кирерине белетенир түзөдө эргелек чугула кандидат стажын эртер. Партия организациазы СЭКП кезигүнүгө кирерине белетенир талазы-биле кандидатка дузалаар болгаш оң мөзү-шынарың хынаар ужураар.

Кандидат стажын бир чыл хуусаага доктаадыр.

15. Кандидатка кирип алырың чуруму (чангыстап хүлөөп алып чурум, рекомендациялар кирип, партиязга хүлөөп алып дугайында өге организациазыны шиптирли болгаш оңу бадылаары) партия кезигүнүгө хүлөөп алыры-биле бир дөмей.

16. Кандидат стажы доозулганың соонда кандидатты партия кезигүнүгө хүлөөп алып дугайында айтырганы партиязың өге организациазы чугаалажып көөр болгаш шиптирлээр. Бир эвес кандидат стажын эртер үңгү дуртулгана

ук кандидат бодун өңү тала-биле көргүсөөн болгаш бодун мөзү-шынарың талазы-биле СЭКП кезигүнүгө хүлөөп алырыңа төлөк чок болган болза, партия организациазы партия кезигүнүгө оңу хүлөөп албас дугайында шиптирли үндүрер болгаш, ук шиптирли партиязың райком азы хоорому бадылаан соонда ол кижин СЭКП кезигүнүгө кандидаттың үңгөн деп санаар.

17. Партия кезигүнүгө кандидаттар партия организациазының бүгү ажал-чорудулгазына кирип болгаш партия хуралдарына чөгүсөдү эргелиг болур. Партия кезигүнүгө кандидаттар партиязың удурут органнына, партия конференцияларына болгаш съездинеринге делегаттар кылдыр соңгуттурбас.

18. СЭКП кезигүнүгө кандидаттар партия дайырың партиязың кезигүннери ышкан хемчөө-биле төлөөр.

III.

Партияның органиастыг тургузуу. Партияның иштики демократиязы

19. Партияның органиастыг тургузуунуң дуртулгана болдуру принципи болза демократтыг централизм болур, ол чүд дөргө:

а) партиязың бүгү удурут органны аздандан үстүңе чедир соңгутталып болур;

б) боттарың партия организациаларыны мурунуга болгаш үстүңе турар органны мурунуга партия органныны өй-биле өтчөтүр болур;

в) партиязың шыгың сайгыла-чурумуну болур болгаш хөйүңгө эвезиниң чакыргыры;

г) дөди органныны шиптирлерин адакыларына ылазыла албан болур.

20. Партия болза денскээр-бүүдүргө айы-биле тургустунар; өге организациалар коммунистерни ажалдып турар чериниң айы-биле тургустунар болгаш денскээр айы-биле район, хоорай болгаш ол ышкан мындыг организациаларга каттыжар. Ук денскээрлер удурут турар организациа болза, оң кезең хандырып турар бүгү партия организациалары хамарларың дөди-организациа болур.

21. Бүгү партия организациалары тус чериниң айтыргалары шиптирлээрде, бир эвес ол шиптирлер партиязың политиказына чөгүсөс болза, автономту болур.

22. Партия организациазының дөди удурутчу органы болза, нити хурал (өге организациаларга), конференция (районнар, хоорайлар, округтар, областар, крайлар организациаларына), съезд (өвиледешкен республиканың компартияларына, Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязына) болур.

23. Нити хурал, конференция азы съезд күөсөктү органны болур болгаш партия организациазының хүн бүртүнүң бүгү ажалдарың удурут бөөрүнү азы комитетти соңгутур.

24. Партия органнының соңгутталарың хаалчак (чажыт) бадылашкыны-биле чорудар. Соңгутталарың үзеинде партиязың бүгү кезигүннери кандидаттарың чайладыр болгаш оларны шүгүмчүлөдүгө кызыгар чок эргелиг болур. Бадылашкыны кандидат бүртүңгө тус-тус чорудар ужураар. Хуралдын, конференцияны азы съездиниң киринчи-лериниң чарты кезинден хөй олар дөш бадылаан кандидаттар соңгуттурган деп санаттырар.

25. Партия органнының соңгутталарың үзеинде оларны составын үргүлдү чартыларың болгаш дуртулганың дамчыдалыгы болурунун принципни сагыры.

Эзгелчиг соңгутталар бүртүңгө СЭКП Төп Комитетиниң болгаш оң Президиумунуң составының дөрттүң бир кезинден эвезин эвезин чартыңан турар. Президиумуң кезигүннери чурум ёзугар үш чылдан үр эвес хуусаага улаштыр соңгуттурар. Партияның чамдык ажалдакчылары хөй-хөй бидингир ат-адарлыг, политика, органиастык болгаш өскө-даа талазы-биле бедик шынарың болганы-биле удурут органнына оң үр-даа хуусааларда соңгуттурган туруп болур. Бо таварылгада чөгүрү кандидатты, бир эвес хаалгы (чажыт) бадылашкында ол дөш бадылашкының дөрттүң үжүдөн эвезин эвезин бердинген болза, ам соңгуттурган деп санаар.

Өвиледешкен республикаларың компартияларының ТК-ларының, крайкомнарың, обкомнарың составы эзгелчиг соңгутта бурунуга үштүң бири, партиязың округкомнарының, хооромнарының болгаш райкомнарының, парткомнарының азы партиязың өге организациаларының бюрократияның составы — чартың чартыңан турар. Оң-биле кады, партиязың ол удурут органныны кезигүннери үш чылдан хөй эвес хуусаага улаштыр соңгуттурган туруп болур. Партияның өге организациаларыны секретарларың ийден ажыг эвес чымдада улаштыр соңгуттурган туруп болур.

Партия организациалары болза, политиктиг болгаш ажал-херекчи мөзү-шынарың барымдаалап тургаш, удурут органныны составына кандыг-бир ажалдакчы оң үр-даа хуусаага соңгут ап база болур. Бо таварылгада бадылаашкыны кирипкен коммунистерниң бадылашкынарыны дөрттүң үжүдөн эвезин эвези оң соңган турары негеттирер апаар.

Партияны удурут органныны составында апаа турар хуусааны доозулганы-биле үзе берген партия кезигүннерин дарвазында соңгутталарга база катан соңган туруп болур.

Совет Эвилелиниң Коммунисттиг партиязының Уставы

(Уланчызы, Эгеи 1-ги арында).

Партияның республика, край, область, округ, хоорай болгаш район организацияларының ревизия комиссияларының кезигүнерия оу комиссияларның составында үндүрер дугайында айтырыгы партия комитеттериниң кезигүнерияте болгаш кезигүнге кандидаттарга көрдүнгөн чүрүмү өзүгээр чогуур комиссияларның хуралдарына шийтирлээр.

27. Партияның политиказының айтырыгы партияның чамдык организацияларына азы бүтү партияга ниятизи-биле хостуг болгаш ажил-херекчи өзү-биле чугалажып көөр чорук партия кезигүнерин чардымас эгеи болур болгаш партияның ишти демократиязының чутула принциби болур. Шүтүмчүлүк болгаш бот-шүтүмчүлүк партияның чүгүле ишти демократиязына үндөсүлөө, калбарып, болур болгаш өзү барымдаалаан эвес, а медресид болур ужурут партияның сагылга-чүрүмү быжылган болур.

Маргылдаалы азы алымыга чедир тоду эвес айтырыгларның талазы-биле дискуссия чамдык организацияларга азы партияга ниятин-биле бооп болур.

Партияның нияти дискуссиязы бир эвес: а) область, республика хемчөөлдөгү алаан каш партия организациялары оу эргежок чутула деп көргөн болза;

б) бир эвес партияның политиказы чутула айтырыгларның талазы-биле ТК-ның иштинде четчир быжык хей нуруу чок болза;

в) бир эвес политиказы кайы бир айтырыгларның дугайында бүтү партия-биле сумележир деп СЭКП ТК санаар болза, ол эргежок чутула.

Калбак дискуссияны, ылангыя партияның политиказының айтырыгларның талазы-биле бүтү-эвилел хемчөөлүнге

дискуссияны партияның кезигүнериниң үел-боддалары хосту-биле илеридир хандыр кылдыр болгаш партияның чыгыс өви үрөз база чарар дээр оралдажышкындар болдуна бээр фраксыжы бөлүтлөшкүнерини тургузар дээр оралдажышкындар турбас кылдыр чорудар ужураут.

28. Партияның удуртулганың дээди принциби болза партия организацияларының таарымчалыг ажил-чорудулазының кадрларын шын кижиздериниң, коммунистерниң идея-кейиниң болгаш бот-тывынгыр чорунуң хөгжүдөжүнүн ыязыла негедеси — коллективтиг чорук болур. Ийчангыс кижилерге чүдүү чорук болгаш оон-биле хол-башкан партияның ишти демократиязының үрөшкени партияга эптежип болбас чүү болур, олар партияны амыдырадын Ленинчи принциптери-биле дүшпөс.

Удуртулганың коллективтиги болза анаа дааскан ажил херек дөөз ажилдакчыларның тус-тузунда харымсалгалыг болур чорун дүжүрбей турар.

29. Эвилелдеген республикаларның компартияларының ТК-лары, крайкомнар, обкомнар, округкомнар, хооркомнар, райкомнар боттарының ажилының дугайы партия организацияларына үргүчү информастап турар.

30. Партияның өң чутула шийтирлерин чугалажып көөр болгаш оларны ботандырар талазы-биле практиктиг хемчөгөри амылдап кылары-биле, а ол ышкаш тус черин амыдыралының айтырыгларын чугалажып көөрү-биле партияның район, хоорай, округ, область, край организацияларының болгаш эвилелдеген республикаларның компартияларының активниң хуралын чымдырып турар.

IV. Партияның дээди органнары

31. Совет Эвилелиниң Коммунисттиг партиязының дээди органы болза партияның съездин болур. Ээлчегит съездин дөрт чыл иштинде бирден эвөш эвес катап чымдылар. Партияның съездин чымдыларын болгаш оон хүн айтырыгларын чүрүмү сээд болурунун мурнунда бүдүн-чарык айлан орайтаптайн баш бурунгаар чарлаар. Ээлчег чок (онза) съездин партияның Төп Комитетиниң бодунун инициатива-биле азы партияның сөөлү съездинге төлөөлдөгү болган бүтү кезигүнериниң үштүн бир кезинден эвөш эвөшүн негөөнү өзүгээр чымдылар. Ээлчег чок (онза) съездиниң ийи ай хуусаа иштинде чымдылар. Съезд, бир эвес партияның бүтү кезигүнериниң чартык кезинден эвөш эвөзи анаа төлөөлөрдү болган болза күштүг деп санаттынар.

Партияның съездинге төлөөлөр соңгуруунун нормазын Төп Комитет доктаалар.

32. Ээлчег чок (онза) съездин 31 чүүдө айтыкан хуусааны иштинде партияның Төп Комитети чымдырбас болза, ээлчег чок (онза) съездин чымдыларын негөөн организациялар ээлчег чок (онза) съездин чымдылар талазы-биле партияның Төп Комитетиниң эргелерин эдилеэн организация комитетти туртугар эргелиг.

33. Съезд болза: а) Төп Комитеттин, Төп ревизия комиссиязының болгаш эске-даа төп организацияларның өтчөттарын дынаар болгаш бадыйлаар;

б) партияның Программаның болгаш Уставын көөр, эскерт-бир болгаш бадыйлаар;

в) иштиги болгаш даштыкы политиказы айтырыгларның талазы-биле партияның шүтүмүн тодардыр, коммунисттиг тургузушкунун чутула айтырыгларын чугалажып көөр болгаш шийтирлээр;

г) Төп Комитетти болгаш Төп ревизия комиссиязын соңгуур.

34. Төп Комитетти болгаш Төп ревизия комиссиязын съездин доктааткан составына соңгуур. ТК-ның кезигүнери үнгөн таварылда оон составын съездин ТК-ның кезигүнери соңгуурткан кандидаттарын иштинден четчөлээр.

35. Совет Эвилелиниң Коммунисттиг партиязының Төп Комитети съездин аразында партияның бүтү ажил-чорудулазын, чер-черин партия органнарын удуртуп, удуртук-

чу кадрларын шийдирип болгаш таарымчыр тургузарын ботандырып, төп күрүне болгаш ажилчы чоннарын хей-ниги организацияларының ажилы оларда партия бөлүктөрүн дамчытыр утлап башкаар, партияның яны-бүрү органнарын, албан черлерин болгаш бодурулгелерин тургузуш, оларны ажил-чорудулазын удуртуп, оон контролюнда амылдап турар төп солуннары болгаш журналдарының редакцияларын томулап, партия бөлүктөрүн херенгилерин хуваар болгаш оон күсөөсүлүн контролдээр.

Төп Комитет эске партиялар-биле харылсаалар талазы-биле СЭКП-ни төлөөлөр.

36. СЭКП ТК бодунун ажилының дугайы партия организацияларына доктаамал информастап турар.

37. Төп ревизия комиссиязы болза партияның төп органнарында херектерин дүргөн болгаш шын чоруп турарын, СЭКП Төп Комитетиниң кассазын болгаш бодурулгелерин хынаар.

38. СЭКП ТК ады айда бирден эвөш эвес партияны хуралды чорудуп турар. ТК-ның кезигүнери кандидаттар ТК-ның пленумнарының хуралдарына чөвүдөө эргелиг олдуружур.

39. Совет Эвилелиниң Коммунисттиг партиязының Төп Комитети болза пленумнар аразында ТК-ның ажилын удуртуп-биле Президиумну; хүн бүрүнүн ажилын, колдуунда кадрларын шийдирип болгаш күсөөсүлүн хынадазын организацияларын удуртуп-биле — Секретариатты соңгуур; СЭКП ТК-ның РОФСР талазы-биле бюрону туртугар.

40. Совет Эвилелиниң Коммунисттиг партиязының Төп Комитети ТК-ның чанында партия контролюнун Комитетин организациястап туртугар.

Партия ТК-ның чанында партия контролюнун Комитети болза:

а) партияның сагылга-чүрүмүн СЭКП кезигүнериниң болгаш кезигүнерге кандидаттарын сагып турарын хынаар, партияның Программаның болгаш Уставын, партияның база күрүнеин сагылга-чүрүмүн дажиткаш бурулуз болган коммунистерни, а ол ышкаш партияны моральдык хажымчылдарын харымсалгага киирер;

б) эвилелдеген республикаларның компартияларының ТК-ларынын, партияның крайлар болгаш област комитеттериниң партиядан үндүрер болгаш партия хемчөөн көргүзөр дугайында шийтирлеринге хомудаларын хынап көөр.

V.

Партияның республикалар, крайлар, областар, округтар хоорайлар болгаш районнар организациялары

41. Республикаларның, крайларның, областарның, округтарның, хоорайларның, районнарның партия организациялары болгаш оларның комитеттери бодунун ажил-чорудулазына СЭКП-нин Программаның болгаш Уставын удуртула болдулар, партияның политиказы ботандырып талазы-биле бүтү-не ажилды республиканын, крайнын, областын, округтун, хоорайны болгаш районну девискээринге чорудар, СЭКП-нин Төп Комитетиниң директиваларын, күсөөсүлүн организациялаар.

42. Партияның республикалар, крайлар, областар, округтар, хоорайлар, районнар организацияларының, оларның удуртуп органнарының кол-кол хуузалгелери болза:

а) массаларынын ортузунга политиктиг болгаш организаци-а ажилды чорудары, коммунисттиг тургузушкунун сорулгаларын ботандырыныче, улетуур болгаш көдөө ажил-агый бодурулгелерин бүтү хемчөгөр-биле хөгжүдериңе, күрүне планынын чедир болгаш ажил күсөөсүлүнче массаларны мобилизастары, ажилчы чоннарын материалдык чагай амыдыралын болгаш культуруду депнини чайгылаш чок бедидер дугайында сагып салыры;

б) идеология ажилын организациялаары, марксизм-ленинизм пропагандалары, ажилчы чоннарың коммунисттиг медресин бедидери, чер-черин партиялазын, радиоюн болгаш телевидениезын удуртуу, культура-чырыдышкын албан черлериниң ажил-чорудулазын контролдээр;

в) Советтерин, профсоюздерин, комсомолду, кооперацияны болгаш хей-нигиниң эске-даа организацияларын оларда

партия бөлүктөрүн дамчытыр удуртуу, ол организациялар-ың ажилына ажилчы чоннары улам калбаа-биле киириштирери, социалисттиг күрүне организациязында коммунисттиг нияттед өргө-өлөөлөңчө чоруту шийтилген эргежок чутула негедеси болур массаларың бот ажил-чорудулазын болгаш идеякейин чорун хөгжүдери.

Партия организациялары болза совет, профсоюз, кооператив болгаш ажилчы чоннарың эске-даа хей-ниги организацияларын холгарай бербес, партияны болгаш эске органнарың эрге-хуузалгелерин холуштуур чорукту, амылга ажил чок чаралажышкыны болдурубас:

г) удуртукчу кадрларын шийди алыры болгаш таарымчыр тургузары, коммунисттиг идеяны, ак-сеткилди болгаш шынчы, даандыгын херөө дөш партияны болгаш чонун мурнунда бедик харымсалгалыг болур чоруктуң өзүгээр олар-ны кижиздери;

д) партия ажилын чорударына коммунистерни штаттан дашкаар амылдакчылар кылдыр, хей-ниги ажил-чорудулазын чүрүмү-биле калбак кириштирери;

е) бодунуң республиканын, крайнын, облазынын, округтун, хоорайнын, районун девискээринге партияны яны-бүрү албан черлерин болгаш бодурулгелерин организациялаары, оларны ажил-чорудулазын удуртуу; бодунун организациязына партияны херенгилерин хуваар; партияны үштүнде турар органына доктаамал информацияны берип турары болгаш бодунун ажилының дугайында оон мурнунга өтчөтүт болуру.

Партияның республикалар, крайлар болгаш областар организацияларының удуртуп органнары

43. Областын, крайнын, республиканың партия организациязының дөди органы болза партияның область, край конференциязы азы эвилелдеген республиканың компартиязының съездин болур, а оларны аразында үеде—область комитети, край комитети, эвилелдеген республиканың компартиязының ТК-зы болур.

44. Областын, крайны ээлчегит конференциязын азы эвилелдеген республиканың компартиязының ээлчегит съездин область, край комитети, эвилелдеген республиканың компартиязының ТК-зы ийи чылда бир катап чымдылар, а ээлчег чогуу (онза)—область, край комитетиниң, эвилелдеген республиканың компартиязының ТК-зының шийтири-биле азы партияның область, край, республика организациязында кирип турар организацияларының кезигүнериниң нияти санының үштүн бир кезиниң негөөн-биле чымдылар. Областарың эвилелдеген республикаларын (Украина, Белоруссия, Казакстан, Узбекстан) компартияларының съездин дөрт чылда бир катап чымдырып болур.

Область, край конференциязына, эвилелдеген республиканың компартиязының съездинге төлөөлөр соңгуруунун нормазын замарышкан партия комитети доктаалар.

Область, край конференциязы, эвилелдеген республиканың компартиязының съездин область, край комитетиниң, эвилелдеген республиканың компартиязының ТК-зынын, ревизия комиссиязының өтчөт илеткелерин дынаар, бодунун көргөнү өзүгээр партия, ажил-агый болгаш культура тургузушкунун эске-даа айтырыгларын чугалажып көөр, область, край комитетин, эвилелдеген республиканың ком-

партиязының ТК-зын, ревизия комиссиязын болгаш СЭКП-ниң съездинге төлөөлери соңгуур.

45. Областар, крайлар комитеттери, эвилелдеген республикаларын компартияларының ТК-лары бюрдаларын, оон иштинде комитеттин секретарынын соңгуур. Секретарьларга беш чылдан эвөш эвес партияны стаж мавыла албан болур. Комитеттериниң пленумнарына партия комиссияларын даргаларын, ол комитеттериниң кидистер эргелекчилерин, партия солуннарының болгаш журналдарының редакторларын база бадыйлаар.

Хүн бүрүнүн айтырыгларын чугалажып көөр болгаш күсөөсүлүн хынадазын кылары-биле партия обкомнарына, крайкомнарына, эвилелдеген республикаларын компартияларының ТК-ларына секретариатты тургузуп болур.

46. Область, край комитетиниң, эвилелдеген республиканың компартиязының ТК-зының пленумун дөрт айда бирден эвөш эвес чымдылар.

47. Область, край комитети, эвилелдеген республиканың компартиязының ТК-зы, округтарын, хоорайларын, районнарын партия организацияларынын удуртуп ботандырар, оларны ажил-чорудулазын хынаар болгаш партияны округтар, хоорайлар болгаш районнар комитеттериниң өтчөттарын доктаамал дынаар.

Крайларын болгаш эвилелдеген республикаларын составында кирип турар автономуд республикаларын, а ол ышкаш автономуд болгаш эске-даа областарын партия организациялары крайлар комитеттериниң, эвилелдеген республикаларын компартияларының ТК-ларынын удуртулазын-биле амылдаар.

Партияның округтар, хоорайлар болгаш районнар (көдөө болгаш хоорай) организацияларының удуртуп органнары

48. Округтун, хоорайнын, районну партия организациязының дээди органы болза округ, хоорай, район комитетиниң ийи чылда бирден эвөш эвес чымдырып турары округтун, хоорайнын, районну партия конференциязы азы коммунистерниң нияти хуралы болур, ээлчег чогуу—комитеттин шийтири-биле азы ук партия организациязында кирип турар партия кезигүнериниң нияти санының үштүн бир кезиниң негөөн-биле чымдылар.

Округтун, хоорайнын, районну конференциязы (хуралы) комитеттин, ревизия комиссиязының өтчөт илеткелдерин дынаар, бодунун көргөн-биле партия, ажил-агый болгаш культура тургузушкунун эске-даа айтырыгларын чугалажып көөр, округтун, хоорайнын, районну комитетин, ревизия комиссиязын болгаш область, край конференциязы азы эвилелдеген республиканың компартиязының съездинге баар төлөөлери соңгуур.

49. Округ, хоорай, район комитетин буюру, оон иштинде комитеттин секретарынын соңгуур, а ол ышкаш комитеттериниң кидистер эргелекчилерин, солуннар редакторларын

бадылаар. Округ, хоорай, район комитетиниң секретарьларына үш чылдан эвөш эвес партияны стаж мавыла албан болур. Комитеттериниң секретарынын обком, крайком, эвилелдеген республиканың компартиязының ТК-зын бадылаар.

50. Округ, хоорай, район комитети партия эге организацияларын организациялаар болгаш бадыйлаар, оларны ажил-чорудулазын удуртуп, парторганизацияларын ажилынын дугайында өтчөттарын доктаамал дынаар, коммунистерниң үчөдүн кылдыр.

51. Округ, хоорай, район комитетиниң пленумун үш айда бирден эвөш эвес чымдылар.

52. Округ, хоорай, район комитети штаттан дашкаар инструкторларын болур, партия ажилының яны-бүрү айтырыгларын талазы-биле доктаамал азы тур комиссияларын туртугар болгаш партия комитетиниң ажил-чорудулазына коммунистерни хей-нигини чүрүм-биле кириштирериниң эске-даа хемчөгөрүн амылдаар.

VI.

Партияның эге организациялары

53. Партияның үндөсүн болза эге организациялар болур. Партияны эге организацияларын партия кезигүнериниң амылдап турар черлериниң аяны-биле — заводтарга, фабрикаларга, совхозтарга болгаш эске-даа бодурулгелерге, колхозтарга, Совет Армияның кезектеринге, албан, өөрдөлгө черлеринге болгаш ол чергелг эске-даа черлерге партияны үштүн эвөш эвес кезигүнери бар турду туртугар. Коммунистерниң чурттал турар черини аяны-биле суурларга болгаш башкаар эргелекчилерин чанына девискээр аяны-биле партия эге организацияларын база туртузуп болур.

54. Партияның 50 ажил кезигүнери болгаш кандидаттары бар бодурулгелерге, колхозтарга, албан черлеринге партияның нияти эге организациязынын иштиге чөктөр, участоктар, фермалар, бригадалар, салбырлар болгаш ол чергелг эске-даа черлер аяны-биле партия организацияларын райкомун, хооркомун, округкомун чөшөөрели-биле тургузуп болур.

Чөктөрүн, участоктарын болгаш эске-даа черлерин организацияларынын иштинге, а ол ышкаш 50-ден эвөш кезигүнер болгаш кандидаттар санаттынын турар партия эге организацияларынын иштинге бригадалар болгаш эске-даа бодурулгө эвөлөрүн аяны-биле партия бөлүктөрүн тургузуп болур.

55. Партия эге организациязының дээди органы болза айда бирден эвөш эвес чорудуп турар партия хуралы болур. 300 ажил коммунистер санаттынын турар улут партия организацияларына партияның нияти хуралын эргежок чутула апарган үеде, райкомун доктааткан хуусааларында азы эвөш каш чөктөрүн партия организацияларының негедеси-биле чымдылар.

56. Партияны эге, цех организациязы хүн бүрүнүн ажилын чорудары-биле партия хуралында доктааткан санын өзүгээр буюру чыл хуусаалыг кылдыр соңгуур. Партияны 15-тен эвөш кезигүнери санаттынын турар эге болгаш цех парторганизацияларына бюро эвес, а партия организациязынын секретарын болгаш оон оралкачын соңгуур.

Эге болгаш цех парторганизацияларының секретарьларына бир чылдан эвөш эвес партияны стаж мавыла албан болур.

Партияны 150-ден эвөш кезигүнери санаттынын турар эге организацияларга хостаткан партияны амылдакчыларын албан-дужалын чүрүм өзүгээр тургузуп болур.

57. Партияның 300 ажил кезигүнери болгаш кандидаттары санаттынын турар улут бодурулгелерге болгаш албан черлеринге, а эргежок чутула апарган таварылдарда бодурулгелерин өзүгээр байдалын болгаш девискээрин бадыйлап турар организацияларга-даа обкомун, крайкомун, эвилелдеген республиканың компартиязынын ТК-зынын чөшөөрели-биле ол бодурулгелерин, албан черлериниң цех парторганизацияларына партия эге организациязынын эргелерин тывыспышаан, партия комитеттерин туртузуп болур.

Колхозтарын партия организацияларына партия комитеттерин 50 коммунистер бар турду туртузуп болур.

Парткомну чыл хуусаалыг кылдыр соңгуур, оон сан талазы-биле составын партияның нияти хуралы, конференция тодаргайлаар.

58. Партия эге организациязы бодунун ажил-чорудулазына СЭКП-нин Программаның болгаш Уставын удуртула болдулар. Ол шүүт-ла ажилчы чоннарын ортузунга амылдап чоруду. Совет Эвилелиниң Коммунисттиг партияны доктааткан амылдыра ботандырыныче, коммунизм тургузары дөөз демиселче массаларын организациястап турар.

Партияны эге организациязы болза: а) СЭКП-ге чаа кезигүнерин хуузап алыр;

б) партиянын херөөгө бердинериниң, идеяны ботураашкынын, коммунисттиг моральды өзүгээр коммунистерни кижиздери;

в) коммунистерни марксисч-ленинчи теорияны коммунисттиг тургузушкунун практика-биле сырый холбоштыр өөриниң организациялаар, марксизм-ленинизмди кандыг-даа ийи ревизионисти хажыдар чоруктарга болгаш оон доктаткып таймылыраарына удуу демисежир;

г) күш-ажылга, бодурулгелерин, колхозтарын, албан, өөрдөлгө черлерин болгаш ол чергелг эске-даа черлерин хей-ниги-политиктиг болгаш ажил-агый амыдыралына коммунистерни авангарды ролон бедидер дугайында сагып салыры;

д) коммунисттиг тургузушкунун ээлчегит сорулгаларын шийтирлөөринге ажилчы чоннарың организациякчы болур.

күрүне планнарын болгаш хуузалгелерин күсөөсүдери дөөз социалисттиг чарыкты баштаар, бодурулгелерин болгаш колхозтарын иштиги кур күштерин тывызыныче болгаш дээр ажилдазыныче, эртемни, техниканың бедикшиңнерин болгаш муракчыларын дуржулазын бодурулгелерге калбаа-биле ажилдазыныче массаларны мобилизастаар, күш-ажылдын сагылга-чүрүмүн быжылгаарын, күш-ажылдын бодурулгө-чүдүн чайгылаш чок бедидерин, продукциянын шынарын өкшидерин чедип алыр, бодурулгелерге, совхозтарга болгаш колхозтарга ниятиниң байлаан камгалаар болгаш көвүдөдир дугайында сагып салыры;

е) агитас-массалыг болгаш пробланда ажилын чорудар, массаларын коммунизмди өзүгээр кижиздери, күрүнеин болгаш хей-нигиниң ажил-херектерин эргелекчилерге ажилчы чоннарын чачытыр өөриниңге дузалаар;

ж) шүтүмчүлүк болгаш бот-шүтүмчүлүк калбартып тургаш, бюрократизмин, тус черин эрге-ажынын бодурулгө чорутуң илерөшкүнери-биле, күрүнеин сагылга-чүрүмүн хажыдар чоруктар-биле демиселди чорудар, күрүнеин мегелдерин оралдажыр чоруктарын чайладыр, бодурулгелерге, колхозтарга болгаш албан черлеринге сандаргай, ажил-агый-жы эвес болгаш төчөгөлөөр чоруктарга удуу хемчөгөрүн алыр;

з) округкомун, хооркомун, райкомун бүтү ажил-чорудулазына догум дузаны чедир болгаш бодунун ажилынын дугайында оон мурнунга өтчөтүт болур.

Аажы-чаңчалдын СЭКП-нин Программанында кириптеген мөөн алаана принциптерин коммунисттиг буюру бодунун бүтү чуртталганына боду сагымын болгаш ажилчы чоннарын анаа чачыктырарын партия организациязын чедип алыр ужураут.

— Коммунизмниң херөөгө бердинери, социалисттиг Төрөөн чуртууга, социализмин чурттарына ынакшыг;

— нияттеддиң чагай чорутуңа ак-сеткилди күш-ажыл; ажил кылбас кижичем ийес;

— нияттеддиң өңчү-зөрөгүн камгалаар болгаш көвүдөдир дугайында кижичи ботураашып сагып салыныкыны;

— нияттедди мурнунга хуузалгелерин бедик-биле медресеп билири, нияттеддиң эрге-ажыктырын хажымчыл-кынаарына эштеп чок болур чорук;

— коллективизм болгаш эш-хуузунда бот-боттарына дузалажыры: кижичи ботураашып мурнунга дөш, шүтүзү — чагыны дөөш;

— кижилерин аразында чагай сеткилди харылсаалар болгаш бот-боттарын хүндөжери; кижичи кижиче—өңүң, эш болгаш ажи-дуума;

— хей-ниги болгаш хуузуна амыдыралына ак-сеткилди болгаш шынчыны, сагыш-сеткилдин арын, бодурун болгаш биче сеткилди;

— өт-бүдөдөгү бот-боттарын хүндөжери, уругуарын кижиздери дугайында сагып салыры;

— чөптү эвес чорукка, мангысталак чорукка, ак-сеткилди эвес чорукка, хуузуна ажил стир чорукка эштеп чок болуру;

— СЭКП-ниң бүтү улустарын найыралы болгаш аки-дунмалык чорук, национал болгаш сөөк-азы мглаар чорукка эштеп чок болуру;

— Коммунизмниң, тайбынын херөөн болгаш улустарын хосталганын дайынына эштеп чок болуру;

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Уставы

(Томчузу).

65. Чепектиг Буштерде партия ажылының удурутпазын Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флорунун СЭКП ТК-нин кидилин эргедиг ажылдап турар. Кол политиктиг эргелелин дамчытыр СЭКП Топ Комитеди боттандырып турар.

Окурттарын болгаш флоттарын полдиргелдеринин начальнигеринге, армияларын полдиргелдеринин начальнигеринге — беш чыл, каттыжымшыкынарнын полдиргелдеринин начальнигеринге — үш чылдык партия стажы албан болур.

66. Совет Армияның партия организациалары болгаш полдиргелдеринин начальнигеринге партия комитеттери-биле сыйрып харылааны тууду, шериг кезектеринде политиктиг дугайын оларга уругчу информатпал турар. Шериг партия организациаларынын секретарлары болгаш полдиргелдеринин начальнигеринге партия комитеттеринин ажылына киржип турар.

68. Партия бөлүктери хамаарышкан партия органдарына: Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Топ Комитединге, эвилелден республиканың компартиязының

ТК-ына, партиянын крайкомунга, обкомунга, округкомунга, хооркомунга, райкомунга чыгартырар.

Партия бөлүктери бугу-ле айтырларын талазы-биле партияның удурутпазын органдарынын шийтирлерин шыгыр болгаш хажык чокка удурутпа болдуруп хулаалгели.

IX. Партиядан дашкаар организацияларда партия бөлүктери

67. Партияның үштен эвэс эвэс кезигинери бар турар совет, профивел, кооператив болгаш ажылыч чоннарнын өске-даа массалыг организациаларынын чыдырганы съездилерге, конференцияларга, чөвүдөл хуралдарга, а ол ышка ол организациаларын согудалыг органдарына партия бөлүктерин организастаар. Ол бөлүктеринин сорулгазы болза партия кезигүнү эвэстерин ортузуна партиянын салдарын бугу талазы-биле күштелдирери болгаш оң политиканын чорудары, партиянын болгаш күрүениң сайгылачурунун быжылгазы, бюрократизм-биле демисежери, партия бөлүктерин организастаар. Ол бөлүктеринин сорулгазы болза партия кезигүнү эвэстерин ортузуна партиянын салдарын бугу талазы-биле күштелдирери болгаш оң политиканын чорудары, партиянын болгаш күрүениң сайгылачурунун быжылгазы, бюрократизм-биле демисежери, партия бөлүктерин организастаар.

69. Партияның болгаш оң организациаларынын акша хөрөңгилери болза кезигүнү дадырларын, партиянын бугурулгелеринен кирер оругалардан болгаш өске-даа киирп алышкындардан тургустунар.

70. Партияның кезигинеринин болгаш кандидаттарынын ай санында кезигүнү дадырларын даразынга хем-чөзгөл доктадыр:

айда ажыл төлөвир:

50 рубль чедир болза 10 көпөк төлөвир;

X. Партияның акша хөрөңгилери

51-ден 100 рубль чедир	0,5 хуу төлөвир;
101-ден 150 рубль чедир	1,0 хуу «
151-ден 200 рубль чедир	1,5 хуу «
201-ден 300 рубль чедир	2,0 хуу «
300 рубльден өрү	3,0 хуу «

71. Киреринин дадырларын айда алыр шалыңдан ийи хуу хемчөз-биле партия кезигүнүнү кандидатынга кирген үезинде тыртып алыр.

УЛУГ ҮҮЛЭЛЕРНИҢ, ААС-КЕЖИНИҢ ПРОГРАММАЗЫ

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XXII съездинге күш-ажылыч белектеринг ужуражыр дээш Кызылдың туудурулары тууду ажылдарынын темпизин дүргеледи, шынарын экижидеринин хемчеглерин ап турарлар.

№ 3 участка эш М. Омур-оол бригадирлээн бригаданың туудурулары № 11 школаның туудуруна ажылдап эгелээден бээр хоорайын тууду объектилеринин, аразында калбарган социалистич чарыкка уругчу дээр көргүзүлгелерин чедип ап келгенер. Олар июль айның тууду планын 116 хуу күүсеткенер.

Мурнакчы бригаданың кезигинери СЭКП-нин

Программаның төлөвилелин бугу совет улус ышкаш улуг өөрүшкү-биле уткуп, таныжып, дегип турарлар. Бичин-ле хостуг үе тыпты бэрге туудурулар чыгыс чегге чыгып келгеш, Программаның төлөвилелин номчуп бээрлер. Бригаданың кезигинери коммунизм тургузуучу кунуна боттарынын үлүн кириштирип, СЭКП-нин ам болур съездинге белек мылдыр № 11 школаның кол тууду октябрь 13-ке чедир доозарын хулаалгелер.

ЧУРУКА: СЭКП-нин Программаның төлөвилелин агитатор Семен Сандан бодуну өөрүгө номчуп берип тур. Фото С. Феоктистовуу.

Араттың өөрүп четтиришкени

Чырык өртемчеге 72 чыл туртпал келдим. Мээн амдыралымның баштайгы 30 чылдары феодалдарнын болгаш даштыкынын мөлчүктүлүрүнүн аар-берге дарылынын адаанга өрткен болгаш өөрүшкү болгаш аас-кежик деп чүвени көрүп, ажылдардан туржук сактып бо-даар-даа аргажок үе турган.

Кадыг-дошкун дарлаал-мөлчүктүлдиги адаанга, эи-не чедимес түтөгү байдалга чурттап эрткен үени бо-дарга дун ортузуну карагы-лүм-бейи-биле, чырык хун туражок, ийи каракты шийин алгаш чоранын-би-демей-дир. Ичкан мен ышкаш адым хөдөкки кижилеринин билер, дынар-ла чүвөл чеме-хала, эрип-шаажы, чонун элег-түрө, үе-човуру турганын ам сактып кээрге кедергей черлик болгаш чөгөткү кынып келир. Иңдыг амдыралды чурттап эрткен арат кижилер амдыралдын магалык-чаа-тайын чугаалап ханмас. Ам безин бистин чуртувуста кижилер дугайында кайи хире сагыш салып турарын бистин колхозу-стун, колхозчуларын бистин ажыл-амдыралын, мээн бодумунун-даа амдыралым тодаргай бадыткап турар. Ам бо хунерден эгелеш, чокку чөвөр чыда оң калчаар сайдыр бээрин СЭКП-нин Программаның төлөвилелинде айтылган бодун кээрге магалык-даа чүвө-дир.

Назылап кырымыз-даа партиянын чаа Программаның төлөвилелин улуг кичөөнгей-биле таныжып тур мен. Ону танышкаш бистин чуртувустун чөгөткөп турар келдир үени оон көрдүм. СЭКП-нин Программаның болза коммунизмди тууду тургузарынын, бугу совет кижилеринин амдыралын делегейде эң белик дегиле көдүреринин, делегейге тайынны быжылгаарынын программасы болур. Бо хире улуг чаагай сорулгаларын күүс-диринче чонун кыйгырып турар, анза орутку айткып турар улуг Ленинниң партиязынын хүрээлинге барык үен чыгы чыл чуртпал, демисежип келгеш чоразар-мас аргам чөк. Бистин төрөөн Коммунистиг партиямыстың өөредип, чагы турары ышкаш, кижинин ала-нези-даа ыччаар сагыш човал, сургап чорбан.

Өндүр чаагай Программаны боттандырап дээш улуг күш-ажылыч-биле ажылдары, демисежип чугула. Мен назылап кыраанда болумза, колхозумда уругчу-ажылдап турар мен. Кижинин ажыл-амдыралы чүтгө оң бодунуң назымын интинде доостун калбас, а оң Төрөөн чуртувун төөгүтү-биле кайи менге артып калыр. Бисте, кырганнарга бугу тала-биле хандырткып дымташылга тургусту-ган. Бистин даартагы хуу-вус оон-даа эки болурун Программала тодаргай айткан. Иччазак-мен бодумун шыдаар шаам-биле мен сонгаар-даа ажылдап, партиянын Программаны күүс-диринге бодумун үлүмүн кирер мен.

СЭКП-нин Программаның төлөвилелин танышкаш, бистин улуг Коммунистиг партиямыска арат кижинин өөрүп четтиришкенин илергейлексээр-дир мен.

Н. БАЧЫЙ,
Барын-Хемчик районун
«Большевик» колхозунун
колхозчузу, 1932 чылдан бээр
СЭКП кезигүнү.

СЭКП-нин Программанын боттандыраары— ВЛКСМ-нин ажыл-чорудулгазынын үндезини

МОСКВА, (СЭТА). СЭКП-нин Программаның төлөвилелин аныктар тургузууга таныштыра болгаш програм-малар талазы-биле комсомол организациаларынын ажылынын дугайында шийтирин ВЛКСМ Топ Комитеди хулаалган.

Партиянын чаа Программаны бистин үени улуг политиктиг болгаш теоретиктиг марксесич-ленинч документин болур. Аныктар бугу совет улус-биле бир дөм ол документтен боттарынын амдыралыч эрге-ажыктарынын, боттарынын күзө-боддарынын болгаш идегенин илерешкенин көрүп турарлар. СЭКП-нин Программаны боттандыра болза аныктарын коммунизмге бугу-биле кижиздирини коммунизминин материал-техниктиг баазанын тургузарына киржип талазы-биле дегиле комсомолдун бугу ажыл-чорудулгазынын үндезин болур.

СЭКП-нин Программаның төлөвилелинде Бугу-эвилелин Аныктарын Ленинни Коммунистиг Эвилелинде улуг кичөөнгейи салган. Партия болза аныктарын совет улустун коммунизм дээш демиселинге тургузук, чогадыкчы күш кылдыр көрүп турар. Комсомол амдыралын бугу-ле адыралына индигативаны болгаш агелекти чорукту улам калба-биле илердир, аныктарын идепкей болгаш күш-ажылыч мадырлар чорун хөгжүр ужурап.

Ленинни комсомолга, бугу совет аныктарга ам үеде партиянын айткан чүдүдери боттандыраарына идепкей киржип дег чөвүдөлү болгаш ыдыктыг сорулга чөк деп доктаалда чугаалап турар. Коммунизм тургузарынын улуг программанын тайылбырлавышсаан, комсомол организациалары болза

оолдарын болгаш кыстарын төлөвитип, хей-амт киришкенин ажылдап чүткүлү хөгжүдөр, коммунистич нитилелди тургузарына бодунун хуудууг хулаалгезин күүс-дир ужурап. Партиянын Программаның төлөвилелин өөрини чорук болза анык ажылыч, колхозчу, анык тускай эргенин, ал-бан-хаакчы, өөреникчи буртузун партиянын ажылдап кылган — коммунизм тургузарынын планын күүс-диринге боттарынын салышкынын киригеринге, коммунизмден тодаргай, практиктиг ажыл чорудулганы көргөн турарына дузалаан турар ужурап. Бо ажылдын үезинде бугу аныктарын оң хун буртунуң ажылы-биле харылаанын билдир-биле, оң бугуручтугун бидер-биле, мурнакчы дуржулганы, чаа техниканы шийгээдип алыры-биле, мергежидерин бидери база коммунистич нитилелди тургузарынын нияти перспективалары-биле чөсөгөлөри чугула.

СЭКП-нин Программаның төлөвилелин ханымы-биле өөрини көрү чорук оолдарын болгаш кыстарын Коммунистиг партияга, коммунизмдин хөрөөнге кыжгаар чокка бердиген чорукка, совет улустун төөгүтүгү чедимшинери дээш чоругаардын базууна кижиздиринге дегүм болган турар ужурап деп ВЛКСМ ТК оозаап айткып турар.

СЭКП-нин Программаны болза социализминин болгаш коммунизминин капиталдык кайгамчык улуг артык күштүнүн аныктарын улам то-ло бидеринге, социалистич лагеринин чурттарынын болгаш бугу ажылыч чоннарнын мурунга боттарынын интернационалчы хүлээлгелерин аныктарынын билген турарына ду-залаан турар.

Кайгамчык-ла-дыр

Улетпүр продукциянын бүдүр-ринин хемчөөлиниң болгаш улетпүрге күш-ажылыч бүдүрүчүлүгүнү амы дегиле-биле АКШ-ты ыракта ажарынын дугайы, электрэнергия-зынын күчүзү угадырарын, кан экижидеринин чыл бүрүдө көвүдүрүрүн, көдө ажыл-агый продуктуларынын хемчөөлини кайи хире угадып көвүдүрүрүн дугайын СЭКП-нин Программаның төлөвилелинде айткып турары кайгамчык-ла-дыр!

Бо чүд дээрте, бистин совет улустар СЭКП-нин удурутпазын коммунизминин материал-техниктиг баазанын тургузап, аас-кежикти тургузарынын ол болур. Кижилер төрөлгөткө эи-не чыратылыгы

Таныдылгалар

ЭРЗИН. (Телефон-биле). Коммунистич нитилелди тургузарынын талазы-биле СЭКП-нин Программаның төлөвилелин танышкаш хуралдар Эркин районун албан организациаларында, колхозтарда эртин турар.

Райпо коллективинге эртен хуралда даарып мастерскаяда мастер эш Суван-оол өсө алгаш:

— Коммунизм дээр-ле тайбынны, хосталганым, дең эргенин, аас-кежиктин нитилели. Иңдыг чаагай нитилелди тургузарына бодунун үлүн кирерден артык чүвө чөк. Мен СЭКП-нин XXII съездинге белек кылдыр ай бургузуну планын 150 хуу күүс-диринин хулаалгезин, ыччаарга бистин мастерскаянын коллективин август айнын планын 110 хуу күүс-диринин хулаалгезин турар—деп, чугаалаарга чыгылган адым чаксап турган.

Районун тууду болгаш коммунал хандыралыга контролзын коллективин СЭКП-нин Программаның төлөвилелин танышкаш хуралга чыгып, августун планын 200 хуу күүс-дирин болгаш чедир турту-тунама 3 бажындарын ажылталга кириерин хулаалгезин, а «Кызыл салдыс» колхозун ажыл-ишчилери III кварталда күрүнеге эвг, дук, сут садар планын ажык күүс-дирин болгаш мал чөмөнниң белектелин сентябрь 9-ка чедир доозарын хулаалгезинер.

Сараат салыкчылары Х. Монгуш, А. Ховалыт база ая-биле сиген кезер машинанын башкарычылары Ширин-Базыр, Солун-оол, Саңчак-оол олар бригаданың шалыкчылары болуп турар.

Сигенчилер ортузунда агитас-мас-салыг ажылы аки тургускан болгаш кино көрүдөзүн база чорудуп турар.

Н. ОЙДУП-ООЛ.

90 ГАНЫ КЕСКЕН

Улуг-Хем районун «Х Улуг хурал» колхозунун Кара-Булуна шыназында сигенчилер бригадалы мал чөмөнниң белектелин шалыктын чорудуп турар. Сигенчилер баштайгы 10 хонуктун түнелинде 90 га черин сигенни кезип, 120 тонна 18 кезек сараатты салган.

В. ОСИПОВА,

дыл, литература болгаш тегүүнү Тыва эртем-шиякчил институтунун өртем ажылдачызы.

Төгүлүг документини чугаалажып турар

СЭКП ТК-ның январь Пленумунун төөгүлүг шийтирлерин амдыралга боттандырап, төрөөн партияның XXII съездинге күш-ажылыч белектиг ужуражыр дээш социалистич чарыкты калбартыпшаан, «Найырал» совхозтун бугу комму-нистери, эр, херээжен ажылчына-ры дээр көргүзүлгелерин чедип алган. Совхозтун коллектив чылдын баштайгы чартында күрүнеге эвг саздар планын 102,9 хуу, сүтү—100,2 хуу, дүктү—109,2 хуу күүс-дир болгаш бо чылдын ийги чартында хүлээлгелерин хуусаа

Магаданчыг болгаш өөрүнчүг

Мен бо чылдын алды айның төн-чүзүнде арааш, Кызылдың төп эм-чининге кээримге мени бир ай ажык эмчиге чытырды эмнөөш, аар-мык ам сөгөн-дир дээш август 1-де эмчиден үндүр бижээш. Мени эмнөөш совет эмчилерге өөрүп четтиргеним илеретипшаан, июнь Пленумунун бадылааны Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынын чаа Программаның төлөвилелин август 1-де тыва дыл кырынга радио-биле дамчытканын дыңнап база солундан номчуп таныштым. Ол программа бистин Төрөөн чурту-вустун хей националдык совет улус-тарынын чокку чылдарда чедип

алыр кайгамчыктыг улуг тилелгелерин айткып, коммунизм тургузуу-шкунун боттандыраарыне кижилерини сорук кирип турар-дыр. Кижилер төрөлгөткө чыратылыгы келдир үеи — коммунистич нитилелди бистин чуртка тургузарын Программала айткып турар. Тээли ортук школазынын совхозуна 20 чыл ажылдап, 1960 чылда арааш пенсионер болуп үнген мен. Бо төөгүлүг документ магаданчыг болгаш өөрүнчүг-дүр.

С. СЮРИОН,
Бай-Тайга районун Тээли суурунун чурткачызы.

500 тонна сиген

Барын-Хемчик районда «Шек-пээр» совхозтун сигенчилери сиген кезидин болгаш силс белектелин июль 10-дан эгелеш үш кезек чөдө чорудуп турар. Ниятын-биле 430 га черин сигенни кезип, 500 тонна сараатты тургускан.

Трактор-биле сиген кестирип турар механизатор комсомолчулар Адар-оол, Достак-оол, Ойдуша, Адар-оол олар хунурун норманын 130—150 хуу күүс-дир, мурнакчылар болуп турарлар.

М. ЧҮЛДҮМ.

Өөрүшкү

Улуг Ленинниң тургускан Коммунистиг партияны ам үшкү програм-маның төлөвилелин чөгөткөш, ону коммунистер-биле, бугу улус чон-биле сүмөлөжип чугаалажыр дээш парлап удуруп. Программаның төлөвилелин номчуп таныжарга өөрүшкүнүн эи-не өөрүнчү-биле сеткил-сагыш ханымын келдир-дир. Ол иңдыг болбас ужу-даа чөк: СЭКП-нин Программаны кижилер дугайында эи чаагай сеткилди салгыш салышкыны-биле, коммунизм тургузарынын өндүр чаагай сорулгалары-биле өттүр сиңиккен кайгамчык тодо документ болуп турар. Ол программаның айткып оруту-биле ажылдары, чурттары, өөре-нири эи улуг аас-кежик-тир.

Н. ЧАНЧАНМАА,
Кызылдың башкы институтунун студентини.

М. ДОРЖУЛДАЙ,
партбүрө кезигүүчү, совхоз директору.

Таныдышкын калбарган

ИЙГЫЛАК (Телефон-биле). СЭКП-нин Программаның төлөвилелин Барын-Хемчик районун «Больше-вик» колхозунда партия организаци-анын ажылыч чоннарга калба-биле таныштырып эгелеш. Партия бр-ганизацынын агитаторларынын ху-ралын кылгаш, анза Программаны чонга таныштыраарынын дугайын чугаалашкан. Агитпунктунда болгаш библиотекада Программаның төлө-вилелин парлаан солунларын белек-чугула литератураларын деглеш. Бригадалары, фермалары база ыракта малчынарже шымырак ба-дылгыч 11 агитачи эштерин аяк-карып чоруткан.

Колхозтун денскээринде, бугу

Бир миллион тиражтыг

Политиктиг ном үндүрер чер «Совет Эвилелиниң Коммунистич партиязынын Программаның төлөвилели» деп брошюраны бир миллион тиражтыг кылдыр парлап үндүр-ген.

Чырыткылыг келир үеже

— Партияның удурутпазы-биле, марксесич-ленинниң туунун адаа-биле совет улус коммунистич нитилелди тургузар — деп Совет Эвилелиниң алдарыг Коммунистиг партиязынын Программаның төлөвилелинде чугаалап турар. Программаның төлөвилелин радио-дан дыңнап, номчуга үезинде таныштым. Чырыткылыг келир үени — коммунистич нитилелди тургу-зарынын өндүр чаагай Программаны чүтгө ССРЭ-нин коммунистерин, ажылыч чоннарнын эвэс, харын делегейин бурунгаар депшигелди бугу кижилерини сорук кирип, бы-жык тайбык дээш ыдыктыг демисе-че кыйгырып турар.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязынын Программаның төлө-вилелин бугу дегиле, ол хире төг-үлүг документини — коммунизм дээш демиселдин күчүзү чөсөөн чогадып ажылдап кылган СЭКП-нин эш Никита Сергеевич Хрушев-ка баштапкан Ленинни Топ Коми-тетинге, чүрээниң ханымындан өөрүп четтирдим.

С. БУЛУЧУН,
коммунист, пенсионер.

Холдар дыңзыг ажылдаал

Улуг-Хем районун «Күш-ажылыч хостуг» колхозунун Эйги-Хем бригаданында эш Кертик-оолга удурутпа сигенни эвонуну кези-гунери партиянын үшкү Програм-маның төлөвилелин солуннарда улуг өөрүшкү-биле номчуп таны-жып турарлар.

— Көдө ажыл-агый продукция-зында нияти хемчөөли 10 чыл дур-гузууда барык ийи чартык атап, а 20 чыл дургузууда — үш чартык ка-тап көвүдөдүр—деп СЭКП-нин Про-грамманың төлөвилелин айткы-кан, ону күүс-диринге кижилер бугу-ле киржилгелер болур, холдар дыңзыг ажылдап, мал чөмөнниң белектелин дүжүт ажап алышкынынга чедир доозал, эштер!—деп сараат са-лыкчызы эш Ч. Норбу чугаалаан.

О. НАМЧЫЛАК.

Н. БАЧЫЙ,

Барын-Хемчик районун «Большевик» колхозунун колхозчузу, 1932 чылдан бээр СЭКП кезигүнү.

Н. ЧАНЧАНМАА,

Кызылдың башкы институтунун студентини.

М. ДОРЖУЛДАЙ,

партбүрө кезигүүчү, совхоз директору.

Таныдышкын калбарган

ИЙГЫЛАК (Телефон-биле). СЭКП-нин Программаның төлөвилелин Барын-Хемчик районун «Больше-вик» колхозунда партия организаци-анын ажылыч чоннарга калба-биле таныштырып эгелеш. Партия бр-ганизацынын агитаторларынын ху-ралын кылгаш, анза Программаны чонга таныштыраарынын дугайын чугаалашкан. Агитпунктунда болгаш библиотекада Программаның төлө-вилелин парлаан солунларын белек-чугула литератураларын деглеш. Бригадалары, фермалары база ыракта малчынарже шымырак ба-дылгыч 11 агитачи эштерин аяк-карып чоруткан.

Колхозтун денскээринде, бугу

